

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 64 став 1 точка 22 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен Весник на РМ“ бр. 3/2002, 51/2003, 85/2003, 40/2004, 61/2005 и 129/2006) и член 12 од Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити („Службен Весник на РМ“ бр. 63/2007), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА

за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци
(„Службен Весник на РМ“ бр. 105/2007)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа Одлука се пропишува начинот на пресметување на годишната стапка на вкупните трошоци (во понатамошниот текст: *CBT*) на одобрените потрошувачки кредити од страна на давател на потрошувачките кредити (во понатамошниот текст: давател).

Давател е банка или друго трговско друштво и трговец поединец кое во рамките на својата регистрирана дејност одобрува кредит или заем на потрошувачот.

Целта на методологијата за пресметување на *CBT* е да обезбеди единствен начин на пресметување на вкупните трошоци за кредит и споредување на стапките на вкупните трошоци при изборот на најповолни услови за користење потрошувачки кредит.

2. *CBT* е дисконтна стапка изразена на годишно ниво како однос на вкупните трошоци на кредитот и износот на одобраниот кредит, со која дисконтираните парични текови по одобраниот кредит (одливи) се изедначуваат со дисконтираните парични текови (приливи), врз основа на сите обврски што се однесуваат на кредитот што треба да ги плати потрошувачот (отплата на главница и вкупни трошоци на кредитот).

3. Вкупните трошоци на кредитот, во оваа Одлука, се камати, провизии и други надоместоци кои потрошувачот треба да ги плати во корист на давателот, при одобрувањето и редовната отплата на кредитот.

4. Паричните текови врз основа на потрошувачки кредит ги претставуваат сите уплати во корист на давателот (приливи за давателот) и сите исплати во корист на потрошувачот (одливи за давателот), врз основа на договорот за потрошувачки кредит, кои треба да настанат на одреден датум. Паричниот тек ги вклучува сите трансфери на парични средства помеѓу давателот на кредитот и потрошувачот, како и паричните трансфери со трети лица, доколку тие трансфери се директно поврзани со одобрувањето на кредитот, односно доколку се дел од условите за одобрување, користење или отплата на кредитот (на

пример, исплата на главница, наплата на провизија за одобрување кредит, надомест за сервисирање кредитна партија, отплати и сл.).

Под парични трансфери со трети лица, во оваа Одлука, се подразбираат сите парични текови од и кон трети лица направени за сметка на потрошувачот (уплата на анuitет од трето лице за сметка на потрошувачот, пренос на средствата од кредитот на трето лице за сметка на потрошувачот и сл.)

5. Кога банка, односно штедилница-давател одобрува потрошувачки кредит обезбеден со паричен депозит, при пресметување на *CBT*, банката, односно штедилницата е должна да го вклучи во пресметката и влијанието на дисконтирањето парични приливи и одливи врз основа на тој депозит.

6. При дисконтирањето на паричните текови се применува вистинскиот (календарскиот) број на денови во месецот и 365/366 дена во годината.

CBT се искажува со две децимали, со заокружување на втората децимала.

II. МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРЕСМЕТУВАЊЕ НА *CBT*

7. Методологијата за пресметување на *CBT* опафаќа:

- o изработка на Преглед на паричните текови;
- o начин на пресметка на *CBT* и
- o објавување и соопштување на *CBT* и други податоци за потрошувачките кредити.

8. *CBT* се пресметува врз основа на условите на кредитирање кои постојат при склучувањето на договорот за потрошувачки кредит.

За потребите на пресметувањето на *CBT* се смета дека договорот за потрошувачки кредит е полноважен и дека давателот и потрошувачот ги исполнуваат своите права и обврски од договорот на договорениот начин и во договореното време.

9. Во случај договорот за потрошувачки кредит да содржи одредби со кои се предвидува можност за промена на каматната стапка, провизиите и другите надоместоци, при пресметувањето на *CBT* ќе се смета дека до целосното исполнување на договорот, каматите и другите трошоци кои влегуваат во пресметката на *CBT* се непроменети.

10. Давателот не е должен да пресметува *CBT* во кој било од случаите предвидени со Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити.

III. ПРЕГЛЕД НА ПАРИЧНИТЕ ТЕКОВИ ЗА ПОТРЕБИТЕ НА ПРЕСМЕТКА НА *CBT*

11. При засновањето на кредитниот однос, давателот е должен да изработи Преглед на паричните текови со јасно искажана *CBT* и да му го достави на потрошувачот. Прегледот на паричните текови (Образец 1) претставува составен дел на кредитното досие на потрошувачот.

Образецот 1 е составен дел на оваа Одлука.

12. Давателот е должен да обезбеди документ дека на потрошувачот му е доставен Преглед на паричните текови и дека е запознаен со условите од договорот за потрошувачки кредит, вклучувајќи ја и *СВТ*. Овој документ е составен дел на кредитното досие на потрошувачот.

13. Прегледот на паричните текови се изработува врз основа на номиналната каматна стапка (основната каматна стапка без другите трошоци на потрошувачкиот кредит) и под претпоставка за редовно извршување на сите трансакции (парични текови), предвидени со договорот за потрошувачки кредит.

Давателот е должен, во Прегледот на паричните текови, да ја наведе номиналната (основната) каматна стапка, со забелешка дали е фиксна или променлива. Доколку во договорот за потрошувачки кредит е определен периодот во кој каматната стапка ќе биде фиксна и периодот во кој таа ќе биде променлива, тие периоди задолжително се наведуваат во Прегледот на паричните текови.

14. Девизните кредити (одобрени во девизи), во Прегледот на паричните текови, се искажуваат во валутата во која се склучува договорот за кредит.

Потрошувачките кредити со девизна клаузула, во Прегледот на паричните текови се искажуваат во денари, со примена на девизниот курс кој важи на денот на склучувањето на договорот за потрошувачки кредит, односно на денот на изготвувањето на Прегледот на паричните текови (Прегледот на паричните текови за потребите на пресметката на *СВТ* се изготвува на денот на склучувањето на договорот). Применетиот девизен курс задолжително се наведува во Прегледот на паричните текови.

Доколку давателот, согласно со договорот, користи повеќе курсеви при одобрувањето и наплатата (куповен или продажен на банка, среден курс на НБРМ итн.), во Прегледот на паричните текови треба да се искажат сите користени курсеви кои важат на денот на изработката на Прегледот на паричните текови, со забелешка за што се користел секој од тие курсеви.

По исклучок од став 2 на оваа точка, кредитите во денари со девизна клаузула можат да се искажуваат во девизи, доколку при исплатата и наплатата на кредитот се користи ист вид девизен курс (на пример, средниот курс на Народната банка).

За пресметката на *СВТ* на кредитите во девизи, кај кои провизиите и надоместоците се пресметуваат и наплаќаат во денари, давателот треба да изврши нивно претворање во девизи со примена на средниот курс на Народната банка, кој важи на денот на изработката на Прегледот на паричните текови.

15. Покрај она што е предвидено во оваа глава и во глава IV од оваа Одлука, Прегледот на паричните текови треба да ги содржи и трошоците од точка 17 потточка ж, став 2 од оваа Одлука, како и називот и адресата на давателот, висината на *СВТ* и датумот на кој е пресметана, печат на давателот и потпис на одговорното лице во давателот.

IV. НАЧИН НА ПРЕСМЕТКА НА *СВТ*

16. *СВТ* се пресметува врз основа на Прегледот на паричните текови од точка 11 од оваа Одлука.

17. При пополнувањето на Прегледот на паричните текови од точка 16 од оваа Одлука се применуваат следните правила:

а) Во колоната бр. 1 „Реден број“, се внесува редниот број на датумот на кој треба да се случи одреден паричен тек. Редниот број 0 (нула) го означува датумот на кој се извршува првиот паричен тек (наплата на провизија, одобрен кредит или сл.). Последниот реден број се однесува на датумот на кој треба да се изврши последниот паричен тек;

б) Во колоната бр. 2 „Датум на паричен тек“, се внесува датумот на кој треба да се изврши одреден паричен тек. Заради правилна пресметка на *CBT*, кај кредитите кои ќе се повлекуваат во транши, давателот треба да побара од комитентот да ги наведе планираните датуми на повлекување на траншите;

в) Во колоната бр. 3 „Исплата на кредит“, се внесува износот на кредитот, односно делот на кредитот (траншата) кој треба да го исплати давателот, на датумот наведен во колоната бр. 2;

г) Во колоната бр. 4 „Други исплати“, се внесуваат можни други исплати кои давателот треба да ги изврши врз основа на договорот за потрошувачки кредит, освен исплатите врз основа на паричниот депозит кој служи како обезбедување по кредитот - доколку давателот е банка или штедилница;

д) Во колоната бр. 5 „Ануитет“, се внесува износот на ануитетите кои потрошувачот е должен да ги уплати на соодветните датуми на достасување. Во Прегледот на паричните текови задолжително треба да се наведе од кои елементи се состои ануитетот;

ѓ) Во колоната бр. 6 „Отплата“, се внесува износот на главницата која е дел од соодветниот ануитет;

е) Во колоната бр. 7 „Камата“, се внесува износот на каматата која е дел од соодветниот ануитет, како и износот на интеркаларната камата;

ж) Во колоната бр. 8 „Други надоместоци“, се внесуваат сите други надоместоци, односно уплати кои потрошувачот треба да ги изврши врз основа на договорот за потрошувачки кредит. Како други уплати се сметаат сите уплати кои се директно поврзани со условите за користење на кредитот, а кои паѓаат на товар на потрошувачот и кои влегуваат во пресметката на *CBT*, како што се:

- провизија за обработка на барањето за кредит;
- провизија за одобрување на кредитот;
- провизија за администрирање на кредитот (водење, испраќање на извод и слично);
- провизија за чување на инструментот за обезбедување (залог);
- останати провизии и надоместоци кои се директно поврзани со кредитот, а кои се плаќаат во корист на давателот.

Во пресметката на *CBT* не се вклучуваат:

- трошоците поврзани со неисполнување или ненавремено исполнување на обврските по договорот за потрошувачки кредит;

- трошоците за трансфер на средства по кредитот (платен промет);
- трошоците, освен куповната цена, што ги плаќа потрошувачот при купувањето на стоката или користењето на услугата, без оглед на тоа дали плаќањето се врши во готовина или на кредит;
- надоместоците за членарини и слични трошоци со кои е условено одобрувањето на кредитот;
- трошоците за осигурување или гарантирање на кредитот, освен оние наменети за обезбедување на плаќањето во случај на смрт, болест, инвалидност или невработеност на потрошувачот во износ до или помал од износот на кредитот заедно со каматата и другите трошоци со кои се условува одобрувањето на кредитот;
- трошоци за проценка на вредноста на инструментот за обезбедување;
- нотарски услуги;
- надоместоци за добивање разни уверенија, дозволи, потврди и решенија од надлежни тела и органи;
- останати трошоци.

з) Во колоната бр. 9 „Состојба на кредитот“, се внесува остатокот од кредитот кој треба да го врати потрошувачот, кој се добива кога состојбата на кредитот од претходниот датум (претходен ред од колона бр. 9) ќе се намали за износот на отплатениот дел од главницата (колона бр. 6) на конкретниот датум и ќе се зголеми за износот на исплатениот кредит (колона бр. 3) на конкретниот датум;

Сите износи во колоните од број 3 до број 9 се наведуваат со позитивен предзнак, без разлика дали станува збор за паричен прилив или одлив.

с) Во колоната бр. 10 „Паричен тек“ врз основа на обезбедувањето (депозит), се внесуваат паричните текови врз основа на паричниот депозит вложен од страна на потрошувачот, кој се користи како обезбедување по кредитот одобрен од банка или штедилница: уплата и исплата на депозитот, камата по депозитот, можни трошоци поврзани со паричниот депозит и слично. Приливите се внесуваат со позитивен предзнак, а одливите со негативен предзнак;

и) Во колоната бр. 11 „Опис“, се внесува краток опис на паричниот тек на конкретниот датум;

ј) Колоната бр. 12 „Нето паричен тек“, претставува разлика помеѓу збирот од паричните приливи врз основа на вратена главница (колона бр. 6), наплатена камата (колона бр. 7) и други уплати (колона бр. 8) и збирот од паричните одливи врз основа на исплатен кредит (колона бр. 3) и други исплати (колона бр. 4). Нето паричниот тек може да биде со позитивен или негативен предзнак, при што позитивниот предзнак претставува нето-прилив на средства за давателот, додека негативниот предзнак означува нето-одлив на средства од давателот на конкретниот датум;

к) Во колоната бр. 13 „Дисконтиран нето паричен тек“, се внесува износот на дисконтираниот нето паричен тек од колоната бр. 12. Дисконтирањето се врши со користење на *CBT*, која се пресметува согласно со следната формула:

$$\text{НПТ}_k \left(1 + \frac{\text{CBT}}{100} \right)^{-\frac{d}{t}}, \text{ каде}$$

НПТ_k - нето паричен тек за датумот k (колона бр. 12);

CBT - стапка на вкупни трошоци, со која се врши дисконтирање на нето паричните текови, при што збирот на дисконтираните парични текови се изедначува со нула. CBT се смета тогаш кога останатите елементи од формулата се познати од договорот или на друг начин;

$\frac{D}{T}$ - претставува број на денови од датумот 0 до датумот k , изразен во години.

CBT претставува апроксимативно решение на следната формула:

$$\sum_k \left[\text{НПТ}_k \left(1 + \frac{CBT}{100} \right)^{-\frac{D}{T}} \right] = 0$$

$\frac{D}{T}$ се добива како збир од следните три компоненти:

- бројот на денови од нултиот датум до 31.12. во нултата година во однос на вкупниот број денови во годината на која припаѓа нултиот датум;
- бројот на години од годината на нултиот датум до годината во која се наоѓа паричниот тек кој се дисконтира (k), при што не се земаат предвид овие две години;
- бројот на денови од 31.12. во претходната година ($k - 1$) до датумот на паричниот тек $\text{дат}(k)$, во однос на бројот на денови во годината во која се наоѓа паричниот тек кој се дисконтира (k), односно

$$\frac{D}{T} = \left[\frac{\text{гггг}(0)31.12 - \text{дат}(0)}{T(0)} \right] + [\text{гггг}(k) - \text{гггг}(0) - 1] + \left[\frac{\text{дат}(k) - \text{гггг}(k-1)31.12}{T(k)} \right]$$

при што,

$T_0 = 1 + \text{гггг}(0)31.12 - \text{гггг}(0)01.01$ - број на денови во нултата година (365/366);

$T_k = 1 + \text{гггг}(k)31.12 - \text{гггг}(k)01.01$ - број на денови во годината во која се наоѓа паричниот тек (365/366);

$\text{дат}(0)$ е датумот на нултиот датум,

$\text{дат}(k)$ е датумот на паричниот тек што се дисконтира.

Кај кредитите кои се обезбедени со паричен депозит (кредити одобрени исклучиво од банки и штедилници), пресметаната CBT дополнително се прилагодува за дисконтираните приливи и одливи врз основа на тој депозит, преку следната формула:

$$CBT \times \frac{\text{ВДИК}}{\text{ВДИК} - \text{ВДТО}}$$

при што,

ВДИК е вкупен износ на дисконтираната исплата на кредитот, пресметан согласно со потточка л) од оваа точка; додека

ВДТО е вкупен износ на дисконтираниот паричен тек на обезбедувањето пресметан согласно со потточка м) од оваа точка.

л) Во колоната бр. 14 „Дисконтирана исплата на кредитот“, се внесува дисконтираниот износ на исплатениот потрошувачки кредит за датумот k . Дисконтирањето се врши со користење на утврдената CBT со помош на следната формула:

$$ДИК_k = \left[(ИК_k) \left(1 + \frac{CBT}{100} \right)^{-\frac{d}{t}} \right], \text{ каде}$$

ДИК_к - дисконтирана исплата на кредитот за датумот k ;

ИК_к - исплата на кредитот за датумот k (колона бр. 3).

Вкупниот износ на дисконтираната исплата на кредитот ($ВДИК$) се добива како збир од сите поединечни дисконтирани исплати на кредитот (редот Вкупно за колоната бр. 14)

$$ВДИК = \sum_k ДИК_k$$

м) Во колоната бр. 15 „Дисконтиран паричен тек на обезбедувањето“, се внесува дисконтираниот износ на паричниот тек врз основа на обезбедувањето (паричниот депозит вложен од корисникот на потрошувачкиот кредит одобрен исклучиво од банка или штедилница). Дисконтирањето се врши со користење на утврдената CBT со помош на следната формула:

$$ДТО_k = \left[(ТО_k) \left(1 + \frac{CBT}{100} \right)^{-\frac{d}{t}} \right], \text{ каде}$$

ДТО_к - дисконтиран тек на обезбедувањето на датумот k ;

ТО_к - паричен тек на обезбедувањето (паричниот депозит) за датумот k (колона бр. 10).

Вкупниот износ на дисконтираниот паричен тек на обезбедувањето ($ВДТО$) претставува збир на сите дисконтирани текови на обезбедувањето (редот Вкупно за колоната бр. 15)

$$ВДТО = \sum_k ДТО_k$$

18. CBT и помошните колони број 12, 13, 14 и 15 се задолжителен елемент на Прегледот на паричните текови кој е составен дел на кредитното досие на давателот за потрошувачот.

По исклучок, помошните колони број 12, 13, 14 и 15 не треба да бидат содржани во Прегледот на паричните текови што се доставува до комитентот.

Кај рамковните кредити, кај кои за секое повлекување средства се склучува посебен договор за кредит со кој се договараат условите на кредитот, давателот изработува поединечен Преглед на паричните текови со искажување на *CBT*.

Доколку кредитот се одобрува во повеќе транши, провизиите за склучување на договорот за кредит или другите фиксни провизии кои се однесуваат на целиот кредит, давателот треба да ги подели на одделните транши, пропорционално на нивниот износ и соодветно да ги вклучи овие провизии во пресметката на *CBT*.

V. ОБЈАВУВАЊЕ И СООПШТУВАЊЕ НА *CBT* И ДРУГИ ПОДАТОЦИ ЗА ПОТРОШУВАЧКИТЕ КРЕДИТИ

19. Давателот е должен да ги истакне пресметаните *CBT* на видно место во своите деловни простории и/или да ги објави на својата интернет-страница.

При објавувањето, *CBT* не смее да биде помалку забележителна од другите податоци за кредитот кои ги објавува давателот. При нејзиното објавување, давателот е должен да го користи терминот „годишна стапка на вкупните трошоци“. При повторување на овој израз давателот може да ја користи и кратенката „*CBT*“.

20. Давателот е должен на потрошувачот да му ја соопшти *CBT* пред склучувањето на договорот за кредит.

21. Покрај *CBT*, пред склучувањето на договорот за кредит, давателот е должен на потрошувачот да му ги соопшти и следните податоци:

- трошоците на кредитот, без оглед дали влегуваат или не во пресметката на *CBT*- точка 17, потточка ж;
- условите за отплата на кредитот (број на рати, висина на поединечна рата, период на пристигнување и слично) и
- репрезентативен и разбирлив пример за висината на вкупните трошоци на кредитот и за *CBT*.

22. Доколку не е возможно да се пресмета *CBT* (не е можно да се предвидат датумите и износите на паричните текови - на пример кај кредитни картички и слично), давателот е должен да го извести потрошувачот за останатите видови трошоци кои е должен да ги плати, а кои се директно поврзани со користењето на кредитот (точка 17, потточка ж).

VI. ИЗВЕШТАЈ ЗА *CBT* НА ПОТРОШУВАЧКИ КРЕДИТИ

23. Банка, односно штедилница-давател е должна да доставува Извештај за годишната стапка на вкупните трошоци на потрошувачките кредити (Образец 2) до НБРМ на полугодишна основа. Образецот 2 е составен дел на оваа Одлука.

24. При пополнувањето на Извештајот за годишната стапка на вкупните трошоци на потрошувачките кредити (Образец 2) се применуваат следните правила:

а) Во колоната број 1 се наведува редниот број. За основните видови кредити се користат редните броеви 1, 2, 3, 4 итн., додека за подвидовите на кредитите се користат редните броеви 1.1, 1.2, 2.1, 2.2 итн.

б) Во колоната број 2 се наведуваат видовите кредити, при што во рамки на основните видови банката, односно штедилницата ги прикажува подвидовите кредити, во зависност од периодот на вкаматување, обезбедувањето, валутата, намената и други критериуми врз основа на кои банката, односно штедилницата ги одредува подвидовите кредити.

На пример:

1. Ненаменски кредити во денари
 - 1.1 обезбедени со депозит;
 - 1.2 обезбедени со залог.

в) Во колоните број 3 и 4 се впишува највисоката и најниската вредност на *CBT* за одделен вид и подвид кредит, во зависност од рочноста на кредитот.

25. Рокот за доставување на Извештајот од точка 23 е петнаесет дена по истекот на периодот за кој се доставува Извештајот.

26. Банката, односно штедилницата е должна да го изготви првиот Извештај од точка 23 од ова Одлука со состојба на 30.06.2008 година и да го достави до НБРМ најдоцна во рокот утврден во точка 25 од оваа Одлука.

27. Народната банка може да го објави Извештајот од точка 23 од оваа Одлука.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

28. Одредбите од оваа Одлука не се применуваат на договорите за потрошувачки кредит, кои се склучени пред отпочнувањето со нејзината примена.

32. Оваа Одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен Весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 01.01.2008 година.

33. Со почетокот на примената на оваа Одлука престанува да важи Одлуката за пресметување и објавување на ефективна каматна стапка на кредитите и депозитите („Службен весник на РМ“ бр. 117/2005).

Обр. 02-15/VIII-2/2007
29.08.2007 година
Скопје

м-р Петар Гошев
Гувернер
Претседател
на Советот на Народната банка
на Република Македонија